

проекту загалом; в) позиціонування себе на міжнародній арені державами-членами не як окремими суб'єктами, а членами спільноти.

Джерела та література

1. Ursula von der Leyen. Political guidelines for the next European Commission 2019–2024. A Union that strives for more. Agenda for Europe by candidate for President of the European Commission.
2. Довкілля і клімат: інформаційно-аналітичний огляд екологічної та кліматичної політики та права ЄС. Європейські орієнтири – зеленим реформам. Липень-серпень 2019. *Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля»*.
3. Прихненко М., Бабій Д. Ідея «Об'єднаної Європи» в сучасних реаліях функціонування європейського проекту. *Історичні і політологічні дослідження*. 2019. № 1(64). С. 60–69.
4. Рудік О. Порядок денний Європейської Комісії 2019–2024 рр.: нові орієнтири європеїзації / Державне управління та місцеве самоврядування, Національна академія державного управління при Президентові України Дніпропетровський регіональний інститут державного управління, 2019. Вип. 3(42). С. 35–45.

Булана Євгенія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

РЕАКЦІЯ ЄС НА ВІЙНУ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ ЯК МАРКЕР ЗАНЕПАДУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Анотація. У статті аналізується відповідь Європейського Союзу на агресивну війну РФ проти України в контексті відповідності європейським цінностям та вплив цієї відповіді на майбутнє організації. Методологічною основою дослідження є метод кейсів. Європейський Союз через внутрішні суперечності, відсутність солідарності та згуртованості, а також надання пріоритету національним інтересам держав-членів над наднаціональними дає досить роз'єднану та загальмовану відповідь на війну РФ проти України, що вказує на занепад європейських цінностей.

Ключові слова: Європейський Союз, російсько-українська війна, європейські цінності, криза європейських цінностей.

Abstract. The article analyzes the response of the European Union to the aggressive war of the Russian Federation against Ukraine in the context of compliance with European values, and the impact of this response on the future of the organization. The methodological basis of the study is the case method. The European Union, due to internal contradictions, lack of solidarity and cohesion, as well as giving priority to the national interests of member states over supranational ones, gives a rather divided and retarded response to Russia's war against Ukraine, which indicates the decline of European values.

Keywords: European Union, Russian-Ukrainian war, European values, the crisis of European values.

Категорія «європейських цінностей», що є ідеологічною основою як для формування та функціонування ЄС, так і для вироблення спільної політики, як засвідчує досвід, є найбільш хиткою та нестабільною у кризових ситуаціях. ЄС «заснований на цінностях пошани людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства закону та поваги прав людини, включаючи права осіб, що належать до меншин» [3]. Найвагомішим маркером дійсності європейських цінностей був порядок розширення ЄС та вироблення спільної політики. Інтеграція нових держав-членів була ідеологічно обґрунтована принципами поваги та промоції «демократичних» цінностей Європейського Союзу, а спільна політика

вироблялася відповідно до ідеалів демократії, свободи, поваги до людської гідності, рівності та примату закону [3]. Пропагується, що держави-претенденти на членство першочергово мають відповідати ціннісним вимогам, і лише потім економічним, політичним та іншим, а загальноєвропейська політика спрямована на підтримку, просування та захист європейських цінностей у європейсько-му регіоні.

Проблема європейських цінностей досліджувалася у роботах Франсуа Форє, Оріана Каллігаро, Вів'єн Шмідт, Ендрю Вільямса, Соні Лукареллі та Рональда Інглхарта. Взаємозв'язок занепаду європейських цінностей і кризи Європейського Союзу є предметом наукових пошуків українських дослідників Віктора Савельєва, Володимира Сіденка, Тетяни Лушагіної, Віталія Тисячного та їхніх зарубіжних колег Крістін Босуелл, Ельжбети Гозьяк, Ізабелли Мейн, Десмонда Дінана, Ніла Ньюджента та Вільяма Патерсона.

У період численних криз, таких як Європейська боргова криза, криза біженців або криза, спричинена вірусом Covid-19, європейські цінності традиційно зазнавали забуття, витісняючись економічними, політичними та національними інтересами. Проте, на рівні вищезгаданих кризових явищ, занепад європейських цінностей як ідеологічного орієнтиру для розвитку ЄС не вважався екзистенційною загрозою для Європейського проєкту.

24 лютого 2022 р. – початок повномасштабної війни Росії проти України. Цей акт агресії проти України, що протягом восьми останніх років систематично підтверджувала свою відданість європейським цінностям, ідеалам свободи та демократії, став актом агресії проти європейської спільноти та вирішальним моментом для подальшої долі ЄС.

У 2022 р. Україна захищає європейську безпеку та відстоює цінності так само, як і власне право слідувати їм. Українці на фронті війни цивілізацій уособлюють основні європейські цінності миру, гідності, терпимості та прав людини, демонструють цілковиту та безапеляційну готовність боротися за ці цінності. У 2019 р. Україна закріпила на конституційному рівні свою відданість ідеї членства у Європейському Союзі. Цю національну мету було підтверджено у перші дні нинішньої війни, коли президент Зеленський підписав офіційну заяву України на членство в ЄС.

З того часу Україна платить високу ціну за свободу і демократію, проте залишається поза увагою ЄС. Україна продемонструвала свою відданість європейським цінностям та втілила принципи демократії і мирного співіснування, що є основою грандіозного проєкту єдиної Європи.

Європейські лідери та політичні аналітики зазначають, що порівняно з відповіддю ЄС на попередні кризи, зараз світова спільнота спостерігає, ймовірно, найкраще кризове управління [9]. ЄС ввів санкції безпрецедентної суворості щодо Росії за вторгнення в Україну, зокрема й виключив низку банків із системи транзакцій SWIFT, вніс до чорного та санкційного списків російських держчиновників та наближених до Кремля олігархів, а також завдав санкційного тиску на Білорусь задля унеможливлення уникнення санкцій [4]. Проте подібні позитивні оцінки насамперед пояснюються вкрай низьким рівнем ефективності та консолідованості антикризових відповідей ЄС у минулому, аніж вражаючою

єдністю ЄС сьогодні. Окремі держави у перші дні повномасштабної війни зберігали вкрай лояльне ставлення до РФ, гальмуючи запуск санкційних програм окремих держав, що всупереч європейським цінностям продовжують зберігати лояльне ставлення до агресора та гальмувати ці процеси.

Німеччина, що традиційно претендує на лідерство в ЄС, вкрай цинічно відмовила Україні у санкційній підтримці у перший день повномасштабного вторгнення РФ в Україну, аргументуючи це тим, що «за 48 годин усе скінчиться» і санкції у такому разі є безглуздими [5]. Саме Німеччина гальмувала прийняття рішення про відключення агресора від SWIFT, забороняла поставку озброєння та досі заперечує проти найбільш вагомих санкційних ініціатив. Отже, Німеччина, як держава-лідер «Старої Європи», зрадила європейським цінностям свободи, миру та європейського вибору держави, демонструючи загальну кризу європейських цінностей.

Попри низку спільних рішень та колективну першу реакцію, держави досить швидко повернулися до старих розбіжностей. Саме тоді як США вже ввели повне нафтове ембарго та активно працюють над повним торговельним ембарго, держави ЄС досі ставлять власні економічні та національні інтереси над загальноєвропейськими інтересами, нехтуючи європейськими цінностями свободи, збереження миру та підтримки держав, що сповідують відповідні цінності [2].

Держави ЄС значно серйозніше налякані перспективами значних стрибків цін на енергоносії та продовольство, аніж геноцидом народу європейської України. Лідери ЄС, зокрема Німеччини, Австрії та Угорщини, не згодні з крайнім терміном відмови від російських джерел енергії та максимально відтягують його, оскільки національна залежність від російських енергоресурсів окремих вищезгаданих держав надто висока. ЄС, як і раніше, сплачує сотні мільйонів доларів США щодня в казну агресора як найбільшого постачальника енергоресурсів.

Проросійську політику проводить Угорщина, що задля національних інтересів та керуючись політикою проросійського уряду Віктора Орбана, погоджуючись на оплату російського газу в рублях на вимогу Кремля, всупереч загальноєвропейським санкціям [7]. Водночас держави, що свого часу перебували під радянською окупацією, переконують своїх колег, що Захід має бути готовим сплатити високу ціну в ім'я ідеалів свободи, демократії та європейських цінностей, їхні опоненти продовжують віддавати перевагу національним економічним інтересам [6].

Найгостріші дебати між державами-членами розгорілися щодо перспективи членства України в ЄС. Розширення ЄС є процесом найбільш ціннісно обґрунтованим, але водночас вимагає найбільшої європейської єдності у прийнятті рішень. У період «замороженого конфлікту» в зоні ОРДЛО європейські лідери неодноразово підкреслювали дійсні перспективи членства України в ЄС та приналежність України до європейської цивілізації. Проте, коли Україна офіційно подала заявку на членство, реакція багатьох держав-членів під час саміту ЄС 10 березня у Версалі значно протирічила їхнім натхненним обіцянкам протягом останніх 8 років [1]. Франція, Нідерланди та Німеччина очолили табір опонентів спрощеній процедурі набуття членства, тимчасом як Польща, Литва, Латвія та Естонія охоче підтримали європейське прагнення українського народу. Оскільки

ки одним з основоположних принципів ЄС є можливість для будь-якої європейської країни, що розділяє європейські цінності, стати частиною Європейського Союзу, ігнорування такої можливості для України є ілюстрацією недовіри європейських цінностей та їх глибокої кризи.

Війна Росії проти України стала серйозним екзистенційним викликом не лише для українського народу та державності, але й для Європейського Союзу як оплоту європейських цінностей. Роз'єднана та значною мірою вповільнена реакція ЄС на трагедію України демонструє кризу єдності та верховенство економічних інтересів над ціннісними. Гостра дискусія щодо нового розширення ЄС, а саме долучення України до ЄС за спрощеною процедурою, засвідчила неможливість європейських цінностей як ідеологічного орієнтира для розширення організації та відданість держав-членів насамперед національним інтересам. Подальша динаміка дій та еволюція реакції ЄС на війну Росії проти України стане значною мірою вирішальною для майбутнього Європейського Союзу як політично інтегрованого проекту.

Джерела та література

1. DW. EU leaders in Versailles united on Ukraine, but won't offer fast-track membership. *DW.com*. 11.03.2022. URL: <https://cutt.ly/iGf4I3N>
2. Eaton C. How much oil does the U.S. import from Russia and why did Biden ban it? *WSJ*. URL: <https://cutt.ly/uGf48Hw>
3. European Commission. The EU values. *European Commission*. URL: <https://ec.europa.eu/component-library/eu/about/eu-values/>
4. European Council. EU restrictive measures against Russia over Ukraine (since 2014). *European Council*. URL: <https://cutt.ly/BGf465t>
5. Gerster L. Der ungewöhnlichste Botschafter aller Zeiten. *F.A.Z.* URL: <https://cutt.ly/OGf7egh>
6. The Economic Times. EU faces defining moment over Russian war in Ukraine but won't let Kyiv in. *The Economic Times*. URL: <https://cutt.ly/IGf7tlu>
7. Vaski T. PM Orbán: Hungary willing to pay for russian gas shipments in Rubles. *Hungary Today*. URL: <https://cutt.ly/sGf7uJC>
8. Walker M. Russia's war on Ukraine transforms Europe, but hard decisions lie ahead. *WSJ*. URL: <https://cutt.ly/nGf7o0e>

Шпак Олександр

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ НЕЙТРАЛІТЕТУ В УМОВАХ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ У 2022 Р.

Анотація. Проблема дослідження актуалізується початком війни в Україні 24 лютого, коли росія повноцінно вторглася на суверенну територію нашої держави. Це змусило європейські країни переглядати власну безпекову політику, щоб захиститися від можливої агресії рф. Метою цієї статті є виявлення ефективності, дієвості та перспектив трансформації європейської моделі нейтралітету в умовах війни рф проти України. Зроблено висновок, що нейтральні країни Європи у сучасній безпековій ситуації або відмовляються, або переглядають політику нейтралітету.

Ключові слова: нейтралітет, безпекове середовище, війна, Європа.